

Pròleg

Lluc Pagès

FONT: PAGÈS, LL. (2023) *Pròleg a La festa* de Daniela Feixas. Barcelona: Teatre Nacional de Catalunya.

Ok, boomer (o de què serveix un adolescent?)

Etapa caracteritzada per l'ambigüitat, els dubtes i els reajustaments constants, l'adolescència sempre ha estat mirada amb recel per una societat que privilegia l'edat adulta. Per entendre i acotar la novetat que aporten les diferents generacions, des de la Segona Guerra Mundial les hem anomenades consecutivament «generació boomer», «generació X», «generació Y» i, actualment, «generació Z». Però aquesta afany taxonòmic, lluny de ser un exercici de reconeixement intergeneracional, ha servit com a crítica i menyspreu de les generacions adultes cap a les noves.

Isa Duque, en el seu llibre *Entendre la generació Z*, es fa ressò de com aquesta voluntat de categoritzar és una forma implícita d'adultisme, de discriminació i desvalorització en base a la diferència de poder que atorga l'edat. Però la generació Z, com les anteriors, també té les seves estratègies de resistència davant aquest abús adult. En els últims anys, s'han distribuït per xarxes diferents imatges autoeditades on s'acompanyava amb un «ok, boomer» les crítiques i comentaris alliçonadors cap a la generació Z. Aquests tipus de *meme* assenyalava l'actitud de condescendència i superioritat de la generació adulta actual. I aquesta resposta humorística i sarcàstica de les adolescents contemporànies la podem prendre com a símptoma d'una cultura que tracta l'adolescència com a quelcom mancat de sentit i d'agència plena i a la que no dona lloc ni veu.

Santiago Alba Rico, a *Llegir amb nens*, escrivia una anècdota sobre el que anomenava «pedagogia inversa» dels infants cap als adults. Recollia una conversa entre dos infants en què l'un preguntava «per què serveixen les criatures?», i l'altre responia «perquè les cuidem». D'aquesta manera Alba Rico ens descobria com la natura

depenent pròpia de les criatures estimulava les persones adultes a desenvolupar les capacitats de cures i conclouia que les criatures serveixen «perquè ens tornem curosos». D'acord amb aquesta línia «d'inversió pedagògica», ens podríem preguntar «per què serveixen les adolescents?».

Espectadores privilegiades de les persones adultes, tant en la vida pública com l'íntima, les adolescents s'expressen primerament amb conductes, creences i actituds que els han estat donades de manera intencional o bé han assimilat per imitació. En l'inici del seu desenvolupament singular reproduïxen mimèticament les llums i ombres de les generacions precedents. Per tant, si una de les coses que caracteritza les adolescents és que funcionen com a mirall de l'ombra de la generació anterior, les adolescents en el seu esdevenir se'ns presenten com una alerta política, una alerta sobre quelcom col·lectiu que la generació precedent hem desatès. Així doncs, si estirem del fil de la pedagogia invertida que buscava Alba Rico, les adolescents serveixen «perquè ens responsabilitzem políticament i col·lectiva».

I quina és l'alerta política que ens mostren les adolescents de l'obra de Daniela Freixas?

La violència sexual als setze anys.

L'elefanta a l'habitació (o la violència sexual abans dels divuit)

La Berta, la Max, la Júlia... abandonar una relació de violència o apostar per revifar la parella... l'afirmació del propi desig o acomplir amb les expectatives familiars... fer pública una agressió sexual o mantenir el clima social proper...

Les tres experiències de les protagonistes es poden llegir a través d'un mateixa situació tràgica, la tria entre la denúncia de la violència sexual o la preservació dels vincles (conjugals, familiars o grupals, segons el cas). Mirat així, la cultura de la violació i la socialització de gènere són tradicions que es retroalimenten mútuament i la resistència en una representa la condemna en l'altre. En l'ordre social en el que vivim, per a qualsevol de les protagonistes, afirmar els drets sexuals exclou la feminitat i resignificar-se com a dona fora dels patrons de gènere exclou la possibilitat d'una

intimitat compartida fonamentada en el respecte. És a dir, vivim en un marc social en què esdevenir dona lliure porta a una existència esbiaixada per la violència en algun sentit.

Pel que fa a la socialització de gènere, i d'acord amb autores com Carol Gilligan, ja sabem que aquesta tradició patriarcal priva de capacitats bàsiques per a la realització personal i relacional a ambdues parts del model binari. Ara bé, pel que fa a la vulneració dels drets sexuals i reproductius, és rellevant el fet de ser dona. Així com en l'abús sexual infantil no hi ha una incidència marcada, és a partir de l'adolescència que la violència sexual es focalitza i naturalitza en la dona amb les diferents formes d'assetjament, abús i agressió. Vist així, la violència sexual cap a la dona durant l'adolescència és l'elefant de l'habitació, o millor dit, l'elefanta de l'habitació de la qual ningú s'atreveix a parlar.

Hi ha moltes raons per les quals ens costa parlar i afrontar el problema, però una de les fonamentals és la reacció patriarcal, el famós *backlash* de Susan Faludi, que durant l'última dècada ha minimitzat o negat amb diferents estratègies la denúncia de la violència sexual que pateix i ha patit la dona. Un dels exemples va ser la difusió del hashtag #notallmen, que eximia a nivell pràctic la població masculina de la responsabilitat compartida d'atendre les víctimes i aturar un ordre social injust i criminal. I un altre amb major rellevància a nivell polític ha estat reescriure la reivindicació de drets sexuals i reproductius com una ideologia de gènere. Aquesta tergiversació ha pretès reinterpretar aquest drets fonamentals no com una realitat possible però inalienable, sinó com una opció ideològica. En base a aquesta argumentació es legitima l'eliminació de qualsevol proposta educativa, jurídica, sanitària o cultural que pretengui abordar la violència sexual.

És necessari, però, que posem la mirada més enllà d'aquests plantejaments fangosos i obrim nous horitzons per explorar la violència sexual. Ja que, amb aquestes polèmiques, deixem de posar èmfasi en temes que no han estat portats a debat però són fonamentals. Com per exemple, i això també ens ho acosta l'obra, l'heterosexualitat masculina.

Heterosexualitat masculina (o del que hi ha de nosaltres en el Guillem, el Pau i el Miquel)

El Guillem, el Pau, el Miquel... gaudir de l'enamorament o assumir un paternalisme depenent... explorar el propi erotisme o perdre's en el relat pornogràfic... elaborar el dol d'una relació o forçar-la amb violència...

Les tres històries dels protagonistes masculins també es poden llegir en clau tràgica, en què els adolescents han de triar entre desenvolupar-se en els llocs comuns de la masculinitat i que inevitablement els ubicaran en relacions de dominació o afirmar allò que la realitat els fa sentir i sortir del rol masculí tradicional. Cap d'ells, davant la situació afectivosexual en la que es troben, no surt d'uns rols masculins arquetípics: l'home esclavitzat per protegir una relació, el jove Mr. Hyde atrapat a la pornografia i el violent moralitzador sexual cap a la parella.

Com pot ser que sorgeixin aquests esdevenirs masculins de manera tan poc reflexiva? Com es poden naturalitzar entre els nois aquests rols a la vida sexual? Probablement és pel fet que, d'acord amb Òscar Guasch, l'heterosexualitat no és només una orientació del desig sinó també un estil de vida que, pel que fa a la masculinitat, es regeix per uns valors i uns rituals profundament sexistes, misògins, homòfobs i adultistes. Qualsevol de les tres opcions que trien els protagonistes difícilment s'haurien pogut dur a terme amb capacitats que el perfil hegemònic de masculinitat exclou de manera taxativa: l'empatia (subestimada per femenina), l'assertivitat (que aporta igualtat a les relacions), l'ajuda mútua (també entre nois i de manera afectuosa) o l'expressió de la vulnerabilitat (viscuda amb vergonya més enllà de la infantesa). Amb aquest rerefons, l'actual model heterosexual masculí continua sent especialment lesiu per a les dones i incapacitant per als homes.

Els tres adolescents de *La Festa*, de manera més o menys explícita, desenvolupen papers que normalitzen la violència sexual. Per sortir d'aquest rol és necessari acompanyar-los perquè construeixin el seu esdevenir a través d'una tria conscient sobre el que és propi i el que és heretat. És necessari identificar amb ells la tradició heterosexual masculina i explorar formes de relació alternatives que tinguin en

consideració el paper de les emocions, la cura mútua i la responsabilitat col·lectiva sobre un ordre social i simbòlic desigual i violent.

Acompanyar la festa (o del plaer del poder al poder del plaer)

Reprement la hipòtesi de l'inici del text sobre la funció «polititzadora» a què ens aboquen les adolescents, tancarem reflexionant sobre com el fet de llegir o veure *La Festa* de la Daniela Freixas pot ajudar a canviar el nostre esdevenir comú.

L'acció política que a Occident es representa principalment com una elaboració discursiva o com un procés electoral, es pot dur a terme també amb altres gests. El testimoniatge n'és un. Ser testimoni de l'experiència viscuda per l'altre permet a aquest altre donar-li forma i valor, dimensionar-ne l'impacte i posar coherència al seu projecte de vida. Per això, el testimoniatge de l'abús és un element clau per tal que les víctimes puguin sortir del dany i esdevenir supervivents i per tal que els victimaris puguin sortir de l'immobilisme al voltant de la culpa i la innocència i tracin camins de responsabilització i reparació.

Ser testimoni de les violències sexuals entre les nostres adolescents, sobretot amb les que tenim un vincle, és un gest amb un fort impacte emocional i que sovint no sabem com iniciar. Llegir o anar a veure una obra de teatre, i les moltes converses que això pot generar, és una manera de fer-ho i contribueix a emancipar-nos de tradicions que normalitzen l'agressió sexual.

Acompanyar les adolescents és important perquè les festes deixin d'estar esbiaixades pel poder i, com la festa ideal de la Daniela Freixas, puguin estar plenes del plaer de la comunió, les rialles, l'erotisme, l'experimentació, la desinhibició, l'emotivitat... perquè entre totes transitem del plaer del poder al poder del plaer.

Lluc Pagès Rovira
(Costa Daurada, juny del 2023)